

İÇİNDEKİLER

<i>Önsöz: Desmond Tutu</i>	7
<i>Giriş:</i> Ben Senin Sayende Varım	11
<i>Ders 1:</i> Kendini Başkalarında Gör	17
<i>Ders 2:</i> Birlikten Güç Doğar	31
<i>Ders 3:</i> Kendini Başkalarının Yerine Koy	45
<i>Ders 4:</i> Geniş Açıdan Bakmayı Seç	59
<i>Ders 5:</i> Hem Kendine Hem Başkalarına İnsanca Davran, Değer Ver ve Saygı Duy	73
<i>Ders 6:</i> Herkesin İçindeki İyiyi Gör	91
<i>Ders 7:</i> İyimser Olmak Yerine Umutlu Olmayı Tercih Et	107
<i>Ders 8:</i> İnsanlarla Bağ Kurmanın Yolunu Bul	121

<i>Ders 9:</i> Affetmenin Gücünü Keşfet	135
<i>Ders 10:</i> Farklılığımızı Kucakla	151
<i>Ders 11:</i> Gerçekliği Kabul Et (Ne Kadar Acı Verici Olursa Olsun)	167
<i>Ders 12:</i> İnsan Hallerimize Gül	181
<i>Ders 13:</i> Küçük Şeyler Büyük Fark Yaratır	195
<i>Ders 14:</i> Dinlemeyi Öğren ki Duyabilesin	211
<i>Epilog:</i> Ubuntuyu Günlük Hayata Geçirmek: Gökkuşaağı Ülkesinden 14 Ders	222
<i>Notlar</i>	228
<i>Teşekkür</i>	239

ÖNSÖZ

Eminim her anne ve baba çocuğunun kendisinden öğrendiklerini başkalarına aktardığını görüp duyunca gurur duyar. Onun çocukluk hali gelir gözümüzün önüne; öğrettiğimiz bir şeye ilk başta nasıl karşı çıktığını hatırlarız. Olumsuz davranışını düzeltmesini istediğimizde ya da daha iyisini yapmaya, daha iyi bir insan olmaya teşvik ettiğimizde nasıl dudak büktüğü, surat astığı, öfkelenildiği aklımıza gelir.

Savunmacı bir tutum takınıp "Ama bunu önce o dedi bana!" veya "Ama önce o aldı oyuncağımı!" diyerek kendini haklı çıkarma çabaları gelir gözümüzün önüne. Sonra yıllar geçer ve işte şimdi kızınız veya oğlunuz, kendi çocuğuna, torunuza sizden öğrendiğini öğretiyor. Yıllar önce söylediklerinizin -öğrettiklerinizin- kulak ardı edilmediğini, unutulmadığını tam aksine anlaşılıp özömsendiğini ve bu derslerin yol göstermeye devam ettiğini görüyorsunuz. Bilgeliğin gelecek kuşaklara aktarıldığını...

Gurur duyarız, içimiz rahatlar bizden öncekilerin bıraktığı bilgeliğin yeni nesle aktarılarak devam ettiğini görünce. Belki tek umudumuz, yegâne isteğimiz budur -bir nesil olsun ve bu nesil kendisinden sonra gelen nesle öğretsin insanca nasıl yaşamak gerektiğini, birbirimizi severek, sayarak... O yüzden inanıyorum ki, içinde anne baba olanlar, torunum Mungü'nün yazdığı, benim çocuklarıma ve geniş topluluklarımıza öğrettiklerimin merkezinde olan, özünü taşıyan bir ahlak anlayışını anlattığı kitaba bir sunuş yazmam istendiğinde nasıl sevindiğimi anlayacaktır.

Ubuntu kavramı büyüdüğüm toplumda cesaret dolu, sevgi, şefkat ve merhamet dolu, birlik ve beraberlik içinde bir hayatın en temel, en önemli unsurlardan biridir. Ruhuma ilmek ilmek işlenmiş bir kavramdır ubuntu. Ubuntu sahibi bir insan olmanın, alınabilecek en büyük övgü, en yüce ödül olduğunu çocuk yaşta öğrendim. Hemen her gün bu özellikleri aile üyeleri, arkadaşlar ve yabancılarla ilişkilerimizde göstermemiz isteniyordu. Her zaman söylemişimdir, *ubuntu* düşüncesi ve pratiği Afrika'nın dünyaya en büyük armağanı. Ve bu armağanı maalesef çok bilen yok. *Ubuntunun* özü Afrika dillerinin neredeyse hepsinde var olan bir atasözü ile açıklanabilir. Tercümesi şöyle: "İnsan, diğer insanlar sayesinde insandır." Bu atasözünün ana fikri dünyada öğrendiğimiz ve yaşadığımız her şeyi başka insanlarla ilişkimizde öğreniriz. Bu nedenle davranışlarımızı, düşüncelerimizi sorgulamamız icap eder. Bu sorgulamayı yalnız bize getirisi için değil, aynı zamanda düşüncelerimizin ve davranışlarımızın muhatap olduğumuz, birlikte yaşadığımız diğer insanlar üzerinde yarattığı etki adına da yapmamız gerek.

En yalın haliyle söylemek gerekirse bu atasözü ile verilmek istenen mesaj birçok inancın temelinde var olan altın kuralla aynı. Sana nasıl davranılmasını istiyorsan başkalarına da öyle davran! Fakat *ubuntu* sahibi biri bunun bir adım ötesine geçer. Yalnızca davranışlarımıza değil dünyada nasıl bir duruş sergilediğimize de dikkat etmemiz gerekiyor. Hayatı nasıl yaşadığımız, söylediklerimizle yaptıklarımızın ne derece örtüştüğü de karakterimizi yansıtır. *Ubuntu* sahibi bir insan adını dikkatle atar, etrafındaki bütün insanların sonsuz değeri olduğunu bilir. O yüzden sadece bir davranış biçimi değildir *ubuntu*, gerçekten bir varoluş biçimidir!

ÖNSÖZ

Ubuntu okuruna köprü yıkan değil köprü yapan, başkalarıyla girdiği her etkileşimi daha olumlu bir ortam yaratmak için fırsat olarak değerlendiren bir insan olabilmek adına, *ubuntu* pratiğinden nasıl yararlanabileceği üzerine düşünme olanağı sunuyor. Mungü'nin paylaştığı öykülerde hepimiz kendimizden az çok bir şeyler bulabiliriz. Bu hikâyeler şu dünyada *ubuntu* ile yaşamak için her gün bize sunulan fırsatları ve aynı zamanda zorlukları anlatıyor. Her gün sözlerimizle ve eylemlerimizle, hatta sessizliğimiz ve eylemsizliğimizle, etrafımızdakilere değer veren bir insan olmak ve onlarla dostça ilişki kurmak için birçok fırsat çıkıyor karşımıza.

Benim için çok anlamlı bir felsefeyi ifade eden ve torunum tarafından kaleme alınmış bir kitabı size sunmaktan, tavsiye etmekten gurur ve memnuniyet duyuyorum. Kitabın gözünüzü de gönlünüzü de zihninizi de açacağından eminim. Dünyayı daha sevgi dolu, daha şefkat dolu ve daha güzel bir yer haline dönüştürmek üzere harekete geçmek için sizi yüreklendireceğine inanıyorum.

Tanrı sizi korusun.

Desmond Tutu
Cape Town, Güney Afrika
Mayıs 2019

GİRİŞ

**BEN SENİN
SAYENDE
VARIM**

*"Birini yüceltip överken
'Yhu, u nobuntu' yani
'Falanca kişi ubuntu sahibi
bir insan' deriz. O halde o insan
gönlü zengin, misafirperver
bir insandır; dosttur, duyarlıdır,
şefkatli ve merhametlidir."*

*Desmond Tutu,
Affetme Olmadan Gelecek Olmaz*

Ubuntu bir yaşam biçimidir. Bu yaşam biçiminden hepimiz bir şeyler öğrenebiliriz. Ubuntu en sevdiğim kelimelerden biri. Doğrusunu isterseniz ubuntu hakkında hislerim o kadar güçlü ve derin ki sağ bileğimin iç tarafına dövmesini yaptırdım. Küçükük bir kelime ama benim için büyük fikirler barındırıyor. Kökü Güney Afrika felsefesinden gelen bu kelime hayatı iyi yaşamaya, hep beraber güzel bir hayat sürmeye dair bütün özlemlerimizi, tutkularımızı barındırıyor. İnsanlarla bağ kurduğumuzda ve insancılığımızı paylaştığımızda hissederiz ubuntuyu. İnsanları canı gönülden dinleyip onlarla duygusal bir bağ kurup yakınlaştığımızda, kendimize ve başkalarına insan onuruna yakışır biçimde davrandığımızda hissederiz.

İnsanlar herkesin iyiliği için bir araya geldiğinde var olur *ubuntu*. Kargaşa dolu, çoğu zaman da akıl karıştırıcı günümüz dünyasında her zamankinden daha önemli *ubuntu* değerleri. Zira *ubuntu* der ki, birlik olursak farklılıklarımızı aşabilir, sorunlarımızı çözebiliriz. Kim olursak olalım, nerede yaşıyorsak yaşayalım, hangi kültüre ait olursak olalım, hep bir arada uyumlu şekilde ve barış içinde var olabiliriz. *Ubuntu* bunu başarmamıza yardımcı olabilir.

Doğup büyüdüğüm toplumda küçük yaşlarda bana ilk öğretilenler *ubuntu dersleriydi*. Dedem, Desmond Tutu *ubuntunun* özünü şöyle açıklamıştı: "Benim insanlığım seninkiyle iç içe girmiş, karışmış, birbirinden asla ayrılamaz."

Ubuntu sahibi bir insanın imrenilecek, özenilecek bir hayatı olacağı anlayışıyla büyütüldük. Felsefenin temelinde saygı var. Hem kendine hem başkalarına saygı. Dolayısıyla başkalarını,

yabancıları da, tam anlamıyla insan olarak görebilersen, onlara işe yaramaz, değersizmiş gibi davranamazsın.

Günümüz modern ve karmaşık toplumlarında hayat sıkıntı ve güçlüklerle dolu. Bize yol göstermek üzere yazılmış sayısız kişisel gelişim kitabı var. Meditasyon yapmamızı, derin düşünmemizi öneriyor, yanıt bulmak için içimize bakmamızı, zira yanıtı sadece orada bulabileceğimizi söylüyorlar. Hele “özüne bakmak” başlı başına bir akım.

Kendi içinize bakmanın zamanı ve yeri var elbet. Ne var ki yanıtları bulmak için dışımıza da bakmayı öğretir *ubuntu*. Zira *ubuntu* daha büyük resmi görmek demektir, hikâyenin öbür tarafını dikkate almaktır. Beraber yürüdüğümüz bu hayat yolunda kadın ve erkek kardeşlerimize elimizi uzatmak, onlarla bağ kurmaktır; çünkü ancak onlar sayesinde aradığımız huzuru, mutluluğu bulabilir, temel ihtiyaçlarımızdan birini, ait olma ihtiyacımızı karşılarız. *Ubuntu* der ki, insan, başkaları olmadan bir hiçtir. Herkesi içine alır *ubuntu*, ırk, inanç, renk ayrımı yapmadan herkesi... Farklılıklarımızı kucaklar ve zenginlik olarak görür.

Ubuntu kavramı Afrika Bantu dillerinin hemen hemen hepsinde var. İnsan anlamına gelen “bantu” kelimesiyle aynı kökten gelir, her zaman bir arada yaşamanın, yakın bağlar kurup birlik ve beraberlik içinde olmanın önemini ifade eder. *Ubuntu* fikri hem Xhosa hem de Zulu dillerinde olan bir atasözü ile en güzel anlatılır: “Umuntu, ngumuntu, ngabantu.” Anlamı da şu: İnsan insanla insandır. Güney Afrika dillerinin hepsinde var bu atasözü. “Ubuntu” kelimesi veya benzer kelimeler birçok Afrika ülkesinde ve kültüründe bulunur.

Ruanda ile Burundi’de “insanlıkta cömertlik” anlamına gelir.

Kenya’da kullanılan “utu” kavramı “yapılan her davranış toplum yararına olmalıdır” anlamındadır.

GİRİŞ

Malawi’de “uMunthu” fikri vardır. Anlamı da şu: Tek başına vahşi bir hayvandan farkın olmaz. Ancak iki veya daha fazla insan bir topluluk oluşturur.

Kitanın genelinde “Ben seninle varım” anlayışı hâkim.

Güney Afrika’ya “Gökkuşaağı Ülkesi” adını dedem verdi. Irkçı rejim (apartheid rejimi) yıkılıp da 1994’te ilk demokratik seçim yapıldıktan sonra halkların birliğini simgelemek için... Gökkuşaağı Ülkesi’nin anayasasında on dört bölüm var. Bu kitapta da aynı şekilde on dört ders bulacaksınız. Bunlar ubuntunun dayandığı temel ilkeler.

Ubuntu dedemin yaptığı her işin temelinde yer alan felsefedir. İngiltere’deki Tutu Vakfı yöneticilerinden biri olarak ben de her günümü *ubuntudan* ilham alarak yaşıyorum. Yaşamımı geliştiren, güzelleştiren bu öğretiyi size sunuyorum çünkü sizin de yaşamınız gelişsin, güzelleşsin istiyorum. Çevrenizdeki insanlara -hem yakınlarınız hem de yabancılara, diğeri bir deyişle sizi siz yapan insanlara- ulaşmak, onlarla bağ kurup yakınlaşmak için umarım size cesaret verir.

